

LIPPAI ZSOLT  
KARDOS SÁNDOR

# Becsületbeli ügyek bírósága<sup>1</sup>

## About the Court of Honour

**Abstract:** The authors, as practising law enforcement experts, examine the historical antecedents of the current system of Courts of Honour in Hungary, which are not bound by previous legislation and norms. They look into the past and present of the commissions, which were not composed of professional judges in the past, but which are still deciding on the service relationships of professional members of law enforcement bodies, which were once established to investigate cases concerning the honour of a body or community with the aim of protecting the honour and reputation of the body.

Travelling through time, from the 13<sup>th</sup> century penitential regulation of the Order of St John through the Visegrád *curia militaris* of Charles I, established for the internal investigation of knightly affairs and dissensions, to the "officer's honour" of the military bodies of the Kingdom of Hungary, and then analysing the functioning of the socialist courts of honour after the Second World War, the article arrives at the legal institution of the courts of honour of today, regulated by the law of the service.

In the words of Gusztáv Fabinyi, we point out that, although its institutions have changed from era to era, its purpose has always remained the same: to serve material justice in the truest sense of the word, to cultivate, strengthen, and establish the military spirit, chivalry, and nobility of thought in the officer corps - to reprimand in minor cases and to remove permanently from the corps in more serious cases those individuals whose conduct is contrary to the feelings of the educated and noble-minded individual.

**Keywords:** Court of Honour, history, disciplinary punishment, indignity, health damage

**Összefoglaló:** A szerzők gyakorló rendészeti szakemberekként a Magyarországon jelenleg is működő Becsületbíróságok rendszerének korábbi jogszabályokhoz, normákhoz nem kötött történelmi előzményeit vizsgálják meg tanulmányukban. Azon, korábban sem hivatásos bírókból álló, de a rendészeti szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról jelenleg is döntő bizottságok múltját és jelenét, amelyeket egykor, valamely testület, közösség becsületét érintő ügy kivizsgálására alakítottak ki a testület becsületének, jó hírének megóvását szolgáló céllal.

Az időben kalandozva a johannita lovagrend XIII. századi bünbánati regulájától, I. Károly lovagias ügyek, nemtelen viszálykodások belső vizsgálatára létrehozott visegrádi „*curia militaris*”-án át a Magyar Királyság katonai szervei „*tiszti becsület*”-ének kérdéskörével foglalkozva, majd a II. világháborút követő szocialista becsületbíróságok működését elemezve és érkezte meg napjaink szolgálati törvényében szabályozott becsületbíróságainak jogintézményéhez.

1 A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Fabinyi Gusztáv szavaival rámutatva arra, hogy bár intézményei koronként változtak, célja azonban mindenkor azonos maradt, a szónak legigazibb értelmében vett anyagi igazság szolgáltatása, a katonai szellem, a lovagias, nemes gondolkodás tisztikarban való ápolása, erősítése és meghonosítása. A művelt és nemesen gondolkodó egyén érzületével ellenkező viseletű egyének csekélyebb esetekben történő megintése, míg súlyosabb beszámítású esetekben a testületből való végleges eltávolítása.

**Kulcsszavak:** Becsületbírótság, történet, fegyelmi fenytés, méltatlanság, egészségkárosodás.

## 1. Bevezetés

Napjaink Magyarországn a Becsületbírótság régi-új intézményét – annak történelmi hagyományokkal gazdag tartalmával szinte teljes mértékben szakítva – az „új” Hszt.<sup>2</sup> vezette be. Az új tartalmi és eljárási elemeket tartalmazó szabályozás alapján a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagja szolgálati jogviszonyának fegyelmi tárgyú<sup>3</sup> vagy egészségügyi ok miatti megszüntetése kapcsán akkor fordulhat jogorvoslatért a bírósághoz a munkáltatói döntés kapcsán, ha ügyét a kezdeményezésére felállított Becsületbírótság is elbíráltta, melynek tagjai minden esetben a külön erre a célra összeállított névjegyzékről kerülnek kijelölésre.

Hivatásos rendőr főtisztként, a történelmi hagyományok tiszteletben tartásával, különösen fontosnak értékeljük a sokak által csak kevéssé ismert intézmény múltjának, jelenének és évszázadokon átívelő működési elveinek bemutatását. Ezáltal írásunkban – annak terjedelmi korlátaira tekintettel, az általunk relevánsnak ítélt elemek hangsúlyozásával – az időben kalandozva foglalkozunk a becsületbírótságok történelmi jellegű előzményeivel, illetőleg a jelen korunk rendőrségi<sup>4</sup> szervezetén belül létrehozott szervezet működési tapasztalataival.

## 2. Gondolatok a hivatásszerű munkavégzés erkölcsi normarendszeréről

Arisztotelész szerint az emberek erkölcsi szempontból ideálisan elvárt módon történő viselkedése, a valamilyen erkölcsi szempontból fontos cél elérése a közösség feladata. Az államok életében a polgár erényes viselkedésre, jó erkölcsre nevelése

2 A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.)

3 Fegyelmi tárgyú intézkedések: a szolgálati tevékenységgel összefüggő normaszegés megvalósítása kapcsán szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytés kiszabása vagy szolgálaton kívüli normaszegő magatartás esetén a további hivatásos szolgálatra való méltatlanság megállapítása.

4 A tanulmányban a rendőrség kifejezésen kizárólag a Hszt. 1. § a) bekezdésében meghatározott általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv állományát értjük, megállapításaink a törvényben feltüntetett egyéb szervekre nem vonatkoznak.

törvényhozói törekvésként van jelen; aki pedig ebben nem helyesen jár el, az célt téveszt.<sup>5</sup> Észbeli és erkölcsi erényként gondolva mindazon viselkedési módra, érzésre, egyfajta törekvésre és készségre, ami iránymutatásként szolgál arra, hogy adott helyzetekben bizonyos módon cselekedjünk.<sup>6</sup> Az erény a magatartásban, vagyis a tettekben megmutatkozó olyan emberi jó cselekvés, amely ugyan tudatában van cselekedetének lehetséges rossz mivoltával, azonban a végső cselekvést nem az határozza meg, hanem a jó és a jóra való törekvés.<sup>7</sup> Az emberi viselkedéssel szemben ugyanakkor többféle erkölcsi és morális szempontból való elvárás is megfogalmazható.<sup>8</sup>

A hivatásszerű munkavégzéssel összefüggésbe hozható erények vizsgálata a tudatos emberi cselekvések körében azok helyes vagy helytelen voltának alapvető kérdéskörével, a hivatás számára előírt normák, szabályzatok rendszerével foglalkozik. Kijelentve, hogy a rendszettel összefüggő hivatás(ok) gyakorlása során fellépő erkölcsi kérdések összetettek, mindemellett annak tagjával szemben a ráruházott hatalomnál fogva a társadalom magasabb szintű erkölcsiséget vár el. A rendészeti hivatás gyakorlása épp ennek okán bír igencsak nagy relevanciával, hiszen a munkavégzés minden mozzanata morális tartalommal töltődik.<sup>9</sup>

Helmuth von Moltke szerint „*A fegyelem pedig a hadsereg lelke, amely nélkül a hadsereg háborúban hasznavehetetlen, békében veszedelmes*”. Ezzel arra is rámutat, hogy a hivatásszerű, rendészeti jellegű munkavégzésre speciális írott és íratlan szabályok vonatkoznak, melyek betartatására, a normasértések kezelésére a lakosságra vonatkozó általános szabályok nem nyújtanak megfelelő alapot. Az így létrejött katonai jog és büntetőjog szabályozásának eredete az ókori társadalmakig nyúlik vissza, gondolva itt például a spártai állam i. e. VI. századi katonai kiképzésében érvényesülő főrendre (kosmos), a makedón hadsereggyűlés által gyakorolt igazságszolgáltatási hatalomra vagy Róma praetori jogának fennállására. „*A római jog modern szemléletét mi sem jelzi jobban, hogy a katonai büntetőjog a civil jogtól elkülönülten, sajátos rendszer szerint felépített dogmatikai alapon nyugodott, legfőbb jogforrása a Digesta 49. könyvének 16. fejezete volt. Az ezen alapuló római katonai büntetőjog már pontosan körülhatárolta a katonák által elkövethető bűncselekmények (delicta militum propria) körét, a katonai büntető eljárás hatályát és a katonákra kiszabható büntetéseket, valamint azok végrehajtásának módozatait.*”<sup>10</sup>

A katonai létre vonatkozó normák a jogszabályokon túl az azokat kiegészítő, a katonai hierarchia belső szabályozókon, a katonai életviszonyokat jellemző, sokszor íratlan erkölcsi elveken és szokásokon, „*a katonai szellemmel áthatottakon*”<sup>11</sup> alapulnak. Ezen „*diszciplína a katonai jog fogalmi elemeinek megsértése esetén nyer valódi tartalmat, anyagi,*

5 ARISZTOTELÉSZ: *Nikomakhoszi Etika*. Részletek, III. Könyv, Európa Kiadó, Budapest, 1997, 13.

6 NIGEL WARBURTON: *Bevezetés a filozófiába*, Kossuth Kiadó, Budapest, 2000, 65.

7 NÁNDORI Nikolettta Petra: *Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről*, Rendvédelem, 2021/3, 3–4. <https://doi.org/10.53793/RV.2021.3.1> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

8 BODA Mihály: *Az alapvető katonai erények mibenléte és helyük a hosszú 19. századi magyar hadtudományos gondolkodásban*, Hadtudomány, 2018/2, 27–28. <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2018.28.2.18> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

9 NÁNDORI: *i. m.*, 4.

10 HAUTZINGER Zoltán: *A katonai büntetőjog fogalma és forrásai*, Hadtudomány, 2008/e3, 2–3. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/896> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

11 BABOS Antal (főszerk.): *Katonai Lexikon*, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985, 318.

alaki és végrehajtási szabályokat tartalmaz mindazokra a szabályszegésekre, amelyek a katonai élet- és jogviszonyok területén következnek be”.<sup>12</sup> Annak sajátos katonai bűncselekményeket kell előírnia és külön igazságszolgáltatási rendszert kell tartalmaznia, mellyel kapcsolatban előtérbe kerülnek a becsületbírósi procedúrák, az úgynevezett méltatlansági vagy etikai szabályok, eljárások is.<sup>13</sup> Mindazzal együtt, hogy ezen eljárások a büntetőjogi katonai felelősségre vonás egyszerűsített fajtáiként jönnek számításba, és olyan normasértéseket is kezelni tudnak, amelyek a bűncselekményeknél enyhébb megítélésű magatartásokként jelentkeznek. Ugyanakkor azok a katonai büntetőeljárásokat nem helyettesíthetik.<sup>14</sup> Mindezt pedig azért tartottuk lényegesnek leírni, hogy ezen analógia alapján előrevetítsük a hagyományosnak is tekinthető bírósi eljárásoktól elkülöníthető eljárásrendű és tartalmú becsületbírósi eljárások működési gyakorlatát.

### 3. Történelmi „jellegű” előzmények

A Becsületbírósi eljárás jelenlegi rendszere, működésének szabályai nem kötődnek szorosan és egyértelműen korábbi jogszabályokhoz, normákhoz, annak konkrét jogforrása pedig nem megállapítható. Az a körülmény és igény, mely szerint közösségek/szervezetek a tagjaik normaszegéseit „saját maguk” ítélik meg, már a korábbi időkben is jogosan felmerülő igényként mutatkozott meg. Hivatkozva például közbűncselekmények kategóriájába tartozó becstelenség (infamia) bűncselekmény tényállására, amely valószínűleg kánjogi közvetítéssel a római jogból került be a magyar jogrendszerbe. Az infámiában marasztalt elvesztette tisztességét, jó hírét, ezért öröklésre képtelenné, gyám és más közhivatal viselésére alkalmatlanná, perképtelenné vált, azt a társadalom kivetette magából. Az infámis személynek a XV. századig feltűnően tarka ruhában, fedetlen fővel, mezítláb kellett a nyilvánosság előtt megjelennie (a vagyonvesztés megmaradása mellett az infamia megszűnt, ha új ítélet született vagy a király megkegyelmezett). Az infamia körébe tartoztak a hamisan esküvők (ludasok), a hűtlen gyámok, a vértagadás, az álorcás személyek (lárvák), a hamis oklevél elkészítésében részt vevő hiteles helyi pap. Ugyanakkor infamis lett az a személy is, akit a lovagi Becsületbírósi eljárás elmarasztalt, mert becsületszó alatt tett ígéretét nem tartotta be (érdekesség, hogy a lovagi becsületbírósi eljárás esetén vagy a vádlót, vagy vádlottat marasztalta el). Az ítélet nem járt vagyonvesztő következménnyel, csak az infamia általános következményei érvényesültek.<sup>15</sup>

Ugyanitt kell megemlítenünk a meggyalázás (dehonestatio) büntetést, ami valószínűleg a becsületsértést jelentette, és a XV. században még a lovagi becsületbírósi eljárás alá tartozott (a marasztalt ez esetben infámissá vált). Meggyalázásnak minősült, ha valaki

12 HAUZINGER: *A katonai...*, i. m., 2–3.

13 Mickey R. DANSBY, James B. STEWART, Schuyler C. WEBB (szerk.): *Managing Diversity in the Military*, Transaction Publishers, 2001, 394.

14 HAUZINGER Zoltán: *A katonai büntetőjog rendszertana*, AndAnn Kiadó, Pécs, 2010, 21.

15 HOMOKI-NAGY Mária: *Magyar jogtörténet, Büntetőjogtörténet II. A virágzó rendi monarchia bűncselekményi típusai*, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék, 2016, 9–11.

kétségbe vonta egy másik személy nemességét, illetőleg ha valaki mást becsmérő szavakkal illetett (a XVII–XIX. században ezt nevezték mocskolódásnak). Büntetése rendszerint pénzbüntetés volt, jobbágyokkal szemben ezen kívül testi fenytést is kiszabtak.<sup>16</sup>

Tolvay Ferenc egykori szavait idézve: „*De hogy rendesebben a dolgok folyjanak. Im, illy Delictumok ott publicáltatnak. Minden zászlók alatt megtrombitáltatnak. Sa commandó által megolvastatnak*”<sup>17</sup> mutatunk rá az általános és egyedi szabályok bizonyosságára. Az időben pedig nagyokat lépkedve, az egyes események, korszakok címszerű – de korántsem teljes körű – megjelenítésével közeledve jelen korunk becsületbíróságaihoz. Megemlítve honfoglaló eleink szigorú tábori rendszabályait, a vándorló magyarság „minden ember katoná” szemléletét (amelyek már Szent István és Szent László királyaink törvénykönyvében is visszaköszönnek), Zsigmond király korának jogi szabályozását, Mátyás király 1486. évi XVIII. törvénycikkét (a curia militaris első megjelenéséről), vagy akár az 1567. évi XLI. törvénycikket a katonai eljárási jogositványok specializálódásáról. Ugyanitt kiemelt jelentőséggel bírnak Bocskay István, I. Rákóczi György hadi rendszabályai, II. Rákóczi Ferenc hadi regulái (kiemelve a Reglamentum Universale, a kuruc hadsereg szervezettségének, fegyelmének megteremtését és megszilárdítását szolgáló katonai szabályzat) jelentőségét.<sup>18</sup> A felsorolás pedig talán oly hosszúvá is válhatna, hogy végképpen nem nyílna lehetőségünk a vizsgálat tárgyát képező szervezetet érintő kérdéskör vizsgálatára. Ezért inkább azt nézzük meg, mi is valójában a tanulmányunkban már oly sokszor említett Becsületbíróság.

A magyar nyelv nagyszótárának<sup>19</sup> – történelmi hagyományokkal is összecsengő – megfogalmazása alapján a becsületbíróság valamely testület, közösség becsületét érintő ügy kivizsgálására alakított, a testület becsületének, jó hírének megóvását szolgáló, nem hivatásos bírókból álló bizottság. A becsületbeli, különösen a lovagias ügyek megvizsgálására azzal a céllal alakult választott bíróság, hogy rendezze a vitás kérdéseket, és ezzel lehetővé tegye a párbaj elkerülését, illetve hogy döntsön a felek párbajképességéről.

A lovagias kérdések, vitás, becsületbeli ügyek közösség általi elbírásának és rendezésének története pedig meglepően nagy múltú történelmi hagyományokkal rendelkezik a már említetteken túl, gondolva például a johannita lovagrend XII. századi regulájának 9. cikkére, mely szerint: „*Ha bármely testvér – bár soha meg ne történjen! – valamely kísértéstől hajtva bujaságba esnék, ha titkon vétkezik, titkon bánja meg és gyakoroljon bűnbánatot; ha pedig tetten érik, vagy vétke nyilvánosságra kerül, úgy abban a faluban, ahol azt elkövette, a vasárnapi mise után, amikor a nép a templomból jön, mindenki*

<sup>16</sup> *Uo.*, 11.

<sup>17</sup> TOLVAY Ferenc: *Mint folyt Magyarország dolga in annis proxime elapsis 1703, 1704 és 1705, azokról írt rövid rythmica história szakaszai című verses krónikájából*, Palócföld, 49. évf. Rákóczi-különszám, 589–598. [https://epa.oszk.hu/cikkesero/?must\\_names\\_epacikk\\_text\\_stem=Tolvay+Ferenc&sort=year\\_ls&order=asc](https://epa.oszk.hu/cikkesero/?must_names_epacikk_text_stem=Tolvay+Ferenc&sort=year_ls&order=asc) (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

<sup>18</sup> HAUTZINGER Zoltán: *Az erdélyi fejedelemség jogösszefoglaló és jogfejlesztő hatása a magyar katonai büntetőigazságszolgáltatás kodifikációjára = Az önálló katonai büntető kodifikáció tricentenáriuma*, szerk. BÖGÖLY Gyula, HAUTZINGER Zoltán, Kódex, Pécs, 2007, 81–108.

<sup>19</sup> A magyar nyelv nagyszótára. Becsületbíróság meghatározása. <http://nagyszotar.nytud.hu/dictsearch.html?query=becsületbíróság> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

szeme láttára vezessék elő és Mestere verje meg, ha klerikus volt a vétkező; ha pedig laikus volt, akkor bármelyik klerikus, vagy az verje meg, akinek alá volt rendelve; kiméletlenül vesszőzzék és korbácsolják meg, és üzzék ki mindennemű közösségünkől.” Amennyiben pedig a büntetéssel érintett személy magát bűnösnek, vétkesnek, Isten törvényeinek megszegőjének vallotta, és ígéretet tett a javulására, akkor csak kivételes esetben, a megfelelő mértékű bünbánat tanúsítását és megvilágosodását követően térhetett vissza a közösségbe.<sup>20</sup>

A bajtársi érzés és a lovagi szellem fejlesztésére is nagy gondot fordító I. Károly<sup>21</sup> magyar király a pártoskodások, belső harcok, nemtelen viszálykodások legjobb el- lenszerét felismerve, lovagi becsületbírósgot (curia militaris) szervezett Visegrád udvarában, a társadalmi természetű vétségek, becsületügyek elbírálására. A király, távollétében pedig a királyi udvar ispánjának ősi tisztét is viselő országbíró által tartott lovagbírósg hatáskörébe tartozott a személyes becsületet érintő sértéseken kívül a vitézi osztályokba tartozók minden becsületbe vágó ügye, lovagiatlansága, hitszegése. A bizonyítás tagadás esetén az igazságszolgáltatás lovagmódrá, bajvívással történt, a vesztes fél bűnhődése a jogi cselekvőképességet is korlátozó becsületvesztés, vagyis az udvarból és lovagi társadalomból való kizárás lett.<sup>22</sup>

1848. szeptember 20. napján a Nemzetörségi Tanács által, a Magyar Királyság Hadügyminisztériuma részére felterjesztett (de a fegyszázadok megalakulásának el- maradása miatt hatályba soha nem lépett) „A fegyhatalom körének és fegyszázadok felál- lításának tervezete a honvédség számára” címet viselő törvénytervezet utolsó részének meghatározása alapján „A fegyelmi kihágásokat elkövető és egyébként is kicsapongó és fegye- lemellenes magatartást tanúsító legénységi állományú egyének közül, úgy a közkatonák, mint a javíthatatlan altisztek is a fegyelmi bizottmány elé állítatnak. E bizottmány egy százados, egy hadnagy, egy őrmester, egy tizedes és egy közlegényből áll. Ülésein a hadbírónak is jelen kell lennie és ott jegyzőkönyvet kell felvenni.

A bizottság az előállított renitenskedő katonát, vagy altisztet meginti, s figyelmezteti őt arra, hogyha fél év alatt meg nem javul, úgy a közlegény azonnal a fegyszázadba osztatik be, az altiszt pedig előbb lefokoztatik, s ezután lesz a fegyszázadba beosztva.”<sup>23</sup>

A Magyarországon hatályos első katonai büntető törvénykönyv<sup>24</sup> „Mások, s különösen a kartársak becsülésére vonatkozó igény elvesztéséről” címet viselő XII. fejezetének néhány évig hatályban lévő 299. §-a – a katonai szervezeteknél jelen lévő ún.: „tishti becsület” kérdésével foglalkozva – az alábbiak szerint tartalmazta a méltatlanság jogintézményét,

20 HOMONNAI Sarolta, HUNYADI Zsolt: *A johannita lovagrend regulája* (forrásközlés), 1996, 182–183. [http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/oktatas/joh\\_reg.pdf](http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/oktatas/joh_reg.pdf) (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

21 A köznyelvben Károly Róbert (születési nevén Caroberto, magyarosan régebben Róbert Károly; Nápoly, 1288 – Visegrád, 1342. július 16.) Anjou-házi magyar király 1308-tól haláláig uralkodott.

22 HÓMAN Bálint: *Magyar Történet, A rendi állam közhatalmi szervezetének kiépítése*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1928. <http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0002/0002/0006-1a1.html> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

23 ÓRY Gábor: *A magyar katonai igazságszolgáltatás szervezete és működése 1948-49-ben*, 90. <http://epa.oszk.hu/00000/00018/00004/pdf/03ory.pdf> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

24 Das Militär-Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen vom 15. Jänner 1855 für das Kaisertum Österreich.

melynek eseteit taxatív módon próbálta meghatározni amellet, hogy annak tekintette a törvény által büntettnak minősített cselekményeket is.<sup>25</sup>

„I. Ha valamely tiszt, a kinek a szolgálatból való kilépése alkalmával bírt katonai jellege meghagyatott, vagy magasabb katonai jelleg adományoztatott [...] a monarchia ellen hadat viselő szolgálatába lépett a nélkül, hogy [...] katonai jellegéről lemondott volna...”, ha belföldi, úgy kell eljárni vele, mint egy felségárulóval szemben, ha külföldi, tisztségtől való megfosztásra ítélandó.

„II. Ha valamely az ellenség által hadifogságba ejtett tiszt, szóval, vagy írásban adott becsületszava megszegésével a fogságból megszökik és ez által az osztrák sereg hírnevét megbecsületeni, elbocsátással büntetendő.

Ha valamely tiszt más komoly alkalommal becsületszavával erősített ígérését meg nem tartja, ha becsületszavával valótlán tényről tudva jót áll, vagy ha becsületszavával az ezen büntető törvénnyel ellenkezőre leköti magát, elbocsátással büntetendő.

Ha valamely tiszt nyilvános illetlen magaviselet által az állás becsületét bemocskolja, vagy valamely ilyes, vagy pedig más személyeket sértő magaviselet által állására nézve lealacsonyító szitkot, vagy bántalmazást vont magára, akkor ő [...] elbocsátással büntetendő”, feltéve, hogy cselekményével nem valósított meg valamely szigorúbban büntetendő deliktumot.

A Becsületbíróságok történeti fejlődésének elemzésekor – tanulmány terjedelmére való tekintettel, a teljesség igénye nélkül – érdemes még megemlíteni az I. Ferenc József által 1862. április 10. napján kiadott, „A javíthatatlan tisztekkel való elbánás módja” címet viselő szabályrendeletet, a Magyar Királyi Honvédség és Csendőrségre nézve az 1885. évi Rendeleti Közlöny 11. számában közzétett ún. D-1 jelzetű rendeletet,<sup>26</sup> vagy az 1940. szeptember 1-től érvényes A-46 jegyzetű Becsületügyi Szabályzatot.<sup>27</sup> Az elkövetkező évek világrengető eseményei okán rövid életű A-46-os szabályzat általános rendelkezései szerint „a becsületügyi eljárás célja mind a tiszt állás közös becsületének, mind az egyes tisztek becsületének megóvása és épségben tartása. Becsületügyi eljárásnak akkor van helye, ha tiszttel szemben olyan magatartás (cselekmény, vagy mulasztás) gyanúja merült fel, amely nem egyeztethető össze a tiszt állás közös becsületével, vagy a tiszt becsületével és ezért kérdésessé válik vajjon az illető tiszta tiszt állás közös becsületének sérelme nélkül rendfokozatában meghagyható-e.”<sup>28</sup>

A II. világháborút követő évek szocialista típusú szemlélete hozta létre a Honvédelmi Minisztérium 1400/HVK. számú Szolgálati Szabályzat Fegyelmi Utasítását (1951), az 578/MNVK. számú Útmutató a tiszt becsületbíróságok eljárásához szabályzatot (1953), illetőleg az Elnöki Tanács 1959. évi 106. sz. határozatának 47. § (5) bekezdése alapján

25 FEJES Erik: *Méltatlansági eljárás a fegyveres és rendvédelmi szervezetekben*, Budapest, 2011, 13–14. <https://docplayer.hu/5304730-Meltatlansagi-eljaras-a-fegyveres-es-rendvedelmi-szervezetekben.html> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

26 *Szabályzat a Magyar Királyi Honvédség- és Csendőrségnél, valamint a Magyar Királyi Horvát-Szlavon Csendőrségnél alkalmazandó becsületügyi eljárásról*, Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai részvénytársaság, 1908. <https://mek.oszk.hu/10000/10053/10053.pdf> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

27 *Becsületügyi szabályzat* (1940). A Magyar Királyi Honvédség és a Magyar Királyi Csendőrség számára. Érvényes 1940. évi szeptember hó 1.-től. Stádium Sajtóvállalat R.-T. <http://mek.oszk.hu/16800/16820/16820.pdf> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

28 A-46 Szabályzat, 3. <http://mek.oszk.hu/09900/09935/09935.pdf> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

kiadott „A Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Becsületbírószabályzatát”, melynek I. fejezet 3. pontja alapján:<sup>29</sup> „A Becsületbírószabályzatok – a parancsnokok által eléjük utalt ügyek elbírálása során:

- védik a katonai becsületet, a katonai hivatás megbecsülését, a rendfokozat tekintélyét, a szolgálati rendet és fegyelmet,
- örködnék a szocialista erkölcs és a társadalmi együttélés szabályainak betartásán, a fegyveres erők társadalmi megbecsülésén,
- a katonai eskü szellemében nevelik a személyi állományt, a törvények, rendeletek és szabályzatok előírásainak, a szolgálati rend és fegyelem követelményeinek öntudatos megtartására,
- elősegítik a közösségi szellem és a közösségért való felelősség megszilárdítását.”

A szabályzat szerint az adott egység tiszthelyettesi, tiszti, főtishti gyűlésein titkos szavazással kétévenként megválasztott hét-hét fő (öt fő rendes tag, plusz kettő fő póttag), illetőleg a honvédelmi miniszter által esetenként kinevezett tábornok(ok)ból, rendfokozati osztályonként létrehozott becsületbírószabályzatok tárgyalták az aktív és a nyugállományú hivatásos állományú tagokkal kapcsolatos ügyeket. A bejelentés, közvetlen tudomásszerzés vagy bírószabályzat, ügyészszégi tájékoztatásra indult eljárásban becsületbíróként nem járhatott el, aki ellen fegyelmi, büntető- vagy becsületbírószabályzat eljárási eljárás volt folyamatban, illetőleg aki elfogultnak minősült. Helyettük póttag került behívásra.

Amennyiben a becsületbírószabályzat eljárási eljárás során az eljárás alá vont vétkessége került megállapításra, akkor a vétkest megintésben, megfeddésben vagy megrovásban részesítették. Súlyosabb esetben határozatban tettek javaslatot a vétkes:

- alacsonyabb beosztásba helyezésére,
- rendfokozatban történő előmenetel várakozási idejének egy évvel történő meghosszabbítására,
- hivatásos, illetőleg továbbszolgáló állományból való elbocsátására,
- lefokozására.

A Becsületbírószabályzat érdemi határozata ellen fellebbezésnek helye nem volt, pusztán panasszal lehetett élni. Érdekeséggé válik, hogy a bírószabályzat adott esetben kezdeményezhette is az általa hozott döntés törölését, amennyiben a döntéssel érintett tiszt vagy tiszthelyettes a legalább egy éven át végzett munkájával vagy magatartásával kiérdemelte azt.

Fabinyi Gusztáv (hadbíró, katona és jogtudós) szerint a becsületügyi eljárás mint az igazságszolgáltatás egyik nemének „feladata a megsértett jogrendet helyreállítani, bizonyítékokhoz nem kötött teljes függetlenséggel – a szónak legigazibb értelmében vett – anyagi igazságot szolgáltatni; célja a katonai szellemet, a lovagias, nemes gondolkodást a tisztikarban meghonosítani, ápolni és erősíteni, s hogy ezt elérhesse, kötelességében áll a művelt és nemesen gondolkodó egyén érzületével ellenkező viseletű egyéneket, csekélyebb esetekben meginteni, súlyosabb beszámítású esetekben a testületből végleg eltávolítani”.<sup>30</sup>

29 Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Becsületbírószabályzata, 3. [http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/AH\\_14.pdf](http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/AH_14.pdf) (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

30 FABINYI Gusztáv: *A katonai (honvéd) becsületügyi eljárásról és annak reformjáról*, Jogtudományi Közlöny, szerk. DÁRDAY Sándor, Franklin-Társulat, Budapest, 1891, 349.

## 4. A Becsületbíróság napjainkban<sup>31</sup>

Bár a jelenleg hatályos Hszt. szerint létrehozott Becsületbíróság intézménye csak elég kevéssé kötődik ezen történeti előzményekhez, annak létrejöttét mégis azon jogos szervezeti igény alapozta meg, mely szerint a katonai jellegű szervezetek tagjai maguk kívánták megítélni kollégáik legsúlyosabb cselekedeteit.

Ahogy az eddigiekből is egyértelműen kiderült, a becsületbírósági eljárás intézménye a Hszt. preambulumban is megfogalmazott, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományától megkövetelt magas szintű szakmai, erkölcsi és etikai kötelezettségek megszegőivel szembeni eljárások lefolytatására hivatott. A közhivatal ellátása kapcsán támasztott különleges követelményeknek megfelelni tudó szakembereket – az állam, illetőleg a közjó érdekében kifejtett tevékenységük miatt – a társadalom is megbecsüli, és általában „tiszteletreméltóbbnak” ismeri el őket, mint a magánszféra munkavállalóit.<sup>32</sup> A megbecsülés pedig nem a közhivatallal járó, magától értendő járandóság, hanem a tisztességgel ellátott, a közmegelegedést eredményező tevékenység társadalmi értékelésének pozitív hozadéka. A közügyek gyakorlóival szembeni magától értetődő és törvényileg is szabályozott elvárás az erkölcsös, feddhetetlen életvitel, a káros szenvedélyektől mentes, mindenkor példamutató életvitel tanúsítása, mellyel az általa végzett hivatali munka tekintélyét, megbecsülését, illetőleg az abba vetett (köz)bizalmat is erősítheti.

Napjainkra az úgynevezett lovagias ügyeket rendező bíróságok helyett az egzakt jogszabályokon alapuló és az eljárás alól vont személyi szolgálati viszonyát is érintő, újszerűnek tűnő, de korántsem történelmi előzmények nélküli Becsületbíróságok, amolyan „rég-új” létrejötté a rendészeti szervek személyi állománya részéről különösen nagy érdeklődéssel övezett jogintézményeként jelent meg. Az érdeklődés okai pedig az új Hszt. által bevezetésre kerülő kormányzati szolgálati, hivatásos szolgálati, hivatásos és szerződéses katonai jogviszonyban foglalkoztatottak életpályamodelljében, az új előmeneteli és illetményrendszerben, a lakhatási támogatás új rendszerben, a megtakarítási célú állami biztosítási rendszerben és a szakmai érdekvédelmi tevékenysége ellátására, a szakszervezetektől elkülönült hivatásrendi karok (Magyar Rendvédelmi Kar és a Magyar Kormánytisztviselői Kar) létrejöttében, valamint a megfogalmazásra kerülő hivatásetikai normákban keresendők.

A Becsületbíróság szabályozóit jogalkotóink a Hszt.-ben, valamint a Fegyelmi Szabályzatban<sup>33</sup> fogalmazzák meg. Érdekesség, hogy a rendészeti terület ezen irányú szabályozásának mintáját a Kttv.<sup>34</sup> 2012. július 1-jén hatályba lépett rendel-

31 LIPPAI Zsolt, KARDOS Sándor: *A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében*, Belügyi Szemle, 2021/3, 469–485. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.7> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.).

32 ANGYAL Pál: *A becsület védelméről szóló 1914: XLI. T.-Cikk = A magyar büntetőjog kézikönyve. 2.*, Atheneum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1927.

33 A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról kiadott 11/2006. (III. 14.) BM-rendelet.

34 A közszolgálati tisztviselőkről szóló 2001. évi CXCV törvény.

kezésével létrejött Kormánytisztviselői Döntőbizottság mint a bírósági munkaügyi jogvitát megelőző jogorvoslati fórum képezte.

Az új jogintézménnyel a hivatásos állomány tagja által igénybe vehető jogorvoslati rendszer bővült ki a szolgálati, így a munkaviszonyt megszüntető személyügyi döntés és az esetleges bírósági eljárás közé ékelődve, oda betagozódva, eljárásában a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának fenntarthatóságáról döntve. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy szolgálati viszony jelzett módokon történő megszüntetése esetén Becsületbírósági eljárás kezdeményezése nélkül/hiányában az érintett nem kezdeményezhet bírósági jogorvoslatot a döntés kapcsán. Az eljárás alá vont kezdeményezése alapján felállított Becsületbíróság a fegyelmi tárgyú eljárásban megállapított tényállást nem bírálhatja felül, a megállapított tényállás alapján kizárólag arról hoz döntést, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként indokolt-e vagy sem és alkalmazható-e. Egészségügyi tárgyú döntés esetében pedig – a rendelkezésre álló orvosi iratok alapján – dönt az egészségkárosodás megállapított mértékének jogszerűségéről.

A rendőrség esetében a Becsületbíróság működési feltételeit az országos rendőrfőkapitány biztosítja, míg a működésének részletes szabályait a belügyminiszter rendeletben állapítja meg. Ugyanakkor a Becsületbírósággal kapcsolatos valamennyi rendőrségi kiválasztási, eljárási, végrehajtási, képzési/felkészítési feladatot az ORFK Fegyelmi Osztálya<sup>35</sup> koordinálja, míg gyakorlati végrehajtása az érintett szervek humánigazgatási szolgálatánál realizálódik.

A fegyelmi tárgyú intézkedés kapcsán lefolytatott becsületbírósági eljárások évenkénti megoszlását az 1. táblázat tartalmazza.

**1. táblázat.** *A rendőrség állománya esetében a fegyelmi tárgyú döntések kapcsán lefolytatott Becsületbírósági eljárások megoszlása 2016 és 2020 között (fő)*

A lefolytatott járáások évenkénti megoszlása							Összesen
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
8	12	13	7	3	6	5	54

*A szerzők saját szerkesztése. Forrás: ORFK Fegyelmi Osztály 2023. évi statisztikai adatai*

A fenti adatok alapján megállapítható, hogy évenként eltérő számú esetben kezdeményezték az eljárás alá vont személyek a becsületbírósági eljárás indítását. Az összes eljárás 5,5 %-ában (mindössze 3 fő esetében) döntött úgy a fegyelmi tárgyú döntések kapcsán felállított becsületbíróság, hogy az érintett rendőr szolgálati jogviszonyának megszüntetését nem tartotta indokoltnak, ezért a fenytést kiszabó határozatot hatályon kívül helyezve más fegyelmi fenytés kiszabására tett javaslatot.<sup>36</sup> Megítélésünk

<sup>35</sup> A szervezet pontos megnevezése: Országos Rendőr-főkapitányság Személyügyi Főigazgatóság Humánigazgatási Szolgálat Fegyelmi Osztály.

<sup>36</sup> Az egyik esetben a járőrvezető szolgálati viszonyának megszüntetését helybenhagyva, a vele közös elkövető járőrtárs felelősségét értékelte kisebb tárgyi súlyúnak a becsületbíróság; a másik esetben egy közterületi intézkedés miatt kiszabott szolgálati viszony megszüntetés fegyelmi fenytést a normaszegés elkövetési körülményeihez képest súlyos szankciónak

szerint a fegyelmi jogkör gyakorlójának döntését megváltoztató esetek száma/aránya nem fokmérője a jogintézmény szakmai létjogosultságának, míg álláspontunk szerint a becsületbírósági rendszer működésének és létjogosultságának indokoltságát mindenképpen igazolja.

## 5. A Becsületbíróság névjegyzéke

A Rendőrség keretein belül – a Hszt. rendelkezései alapján – 2015, majd 2020. december 31-én került sor eddig a becsületbírósági névjegyzék összeállítására. A névjegyzékbe történő felvételre – valamint a későbbi tagcserék esetében is – a hivatásos állomány tagjának önkéntes jelentkezése vagy a hivatásos állomány tagjának beleegyezése esetén az állományilletékes parancsnok általi jelölés alapján kerülhetett sor, amennyiben a jelölt ellen nem folyik büntető-, fegyelmi vagy méltatlansági eljárás, büntetőeljárásban vagy szabálysértési eljárásban jogerősen kiszabott büntetés, fenytés hatálya alatt nem áll, és megfelel a példamutató magatartásra, szolgálatellátásra vonatkozó követelménynek. Az önkéntes jelentkezés esetén kitöltött jelentkezési lapot az állományilletékes parancsnok részére kell benyújtani, aki azt írásba foglalt indoklással ellátott véleményével kiegészítve – a kérelem beérkezését követő három napon belül – az országos rendőrfőkapitányhoz felterjeszti. Amennyiben az állományilletékes parancsnok tesz javaslatot a jelölésre, akkor a jelentkezési laphoz és az írásba foglalt indokolt véleményéhez a javasolt személynek a jelölés elfogadásáról szóló nyilatkozatát is csatolni kell.

A Becsületbíróság tagjaként eljárni jogosult tagok névjegyzékét az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője hagyja jóvá.

A hivatásos állomány tagját a névjegyzékről kérelmére, megbízatásának lejártakor, a névjegyzékre vétel feltételeinek megszűnésekor, valamint méltatlanságot megalapozó körülmény felmerülése esetén törölni kell. A Becsületbíróság intézményének létrehozásakor a névjegyzék a tiszthelyettesi, a zászlósi, a tiszti, valamint a főtiszti rendfokozati állománycsoportonként a maximális 50-50 fővel, a tábournoki rendfokozati állománycsoport esetében a minimális 10 fővel, a területi szervenként arányosan került feltöltésre. A névjegyzékre eredetileg került 210 fős létszám 2021-ben 410 főre növekedett.<sup>37</sup> A becsületbírósági tag időközbeni, rendfokozati állománykategóriában való előlépése, valamint szolgálati helyének megváltozása a névjegyzékről való törlésüket és helyettük új tagok felvételét rendszeresen indokolja (a 2019–2022 közötti időszakban összesen 76 fő cseréjére került sor). Az országos parancsnok a névjegyzéket a Hszt.-ben leírtak alapján rendszeresen, a felmerülő igények alapján felülvizsgálja,

értékelt a Becsületbíróság. A harmadik esetben ittas járművezetés kapcsán a feltárt családi és aktuális egészségügyi körülmények mérlegelése alapján javasolt kisebb tárgyú súlyú fenyítést a Becsületbíróság.

<sup>37</sup> A Hszt. módosítása alapján rendfokozati állománycsoportonként maximálisan 150, míg minimálisan – továbbra is – 10 fő lehet a létszám, amely létszám jelenleg nincs feltöltve, az a felmerülő igények/esetszámok alapján változik, illetve változhat.

ennek eredménye alapján történik intézkedés a tagok cseréjével a működőképesség biztosítására.

A felülvizsgálatokat követően aktualizált névjegyzék – a normaháttérben meghatározottak alapján – a rendvédelmi szervnél üzemeltetett <https://my.police.hu/> internetes portál „Jog- és Érdekvédelem/Becsületbíróóság” menüpontjában tekinthető meg.

A névjegyzékre felvett tagok megbízatása öt évre szól, amely megbízatásról az országos rendőrfőkapitány megbízólevelet, illetőleg a konkrét ügyre vonatkozó eseti megbízólevelet állít ki.

## 6. A Becsületbíróóság eseti összehívása

A Hszt. alapján a Becsületbíróóság hatálya kizárólag a 2016. január 1-jét követően megindult fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg a 2016. január 1-jét követően benyújtott szolgálati panasz esetén állapítható meg. Általános szabály, hogy a névjegyzéket vezető országos rendőrfőkapitány a becsületbíróóság működési feltételeit, annak összehívását, a kezdeményező személy állományilletékes parancsnoka útján biztosítja.

A kérelmező a Becsületbíróóság összehívását – a döntés kézhezvételétől számított nyolc napon belül – a szolgálati út betartásával előterjesztett írásbeli kérelmével a sérelmezett döntést hozó elöljárónál kezdeményezheti, amennyiben a szolgálati viszonyát azért szüntették meg, mert minősítés, méltatlanság alapján vagy fegyelmi ügyben vele szemben szolgálati viszony megszüntetés fenyítést szabtak ki, a hivatásos szolgálatra alkalmatlanná vált, és a felmentés ellen benyújtott szolgálati panaszát elutasították, vagy a felmentés ellen a szolgálati panasz benyújtásának lehetőségét a Hszt. kizárja. A Becsületbíróóság összehívása tehát nem kötelező jogi aktus, hanem kizárólag az abban érintett hivatásos állományú személy – szolgálati út betartásával benyújtott – írásbeli kérelmére kerülhet összehívásra.

A Becsületbíróóság hatáskörébe nem tartozik a Nemzeti Védelmi Szolgálat által megállapított kifogásolható életvitel miatti alkalmatlanság alapján történő szolgálati viszony megszüntetése, így ezen okból – a törvény erejénél fogva – az abban érintett rendőr kérelmet sem terjeszthet elő, tehát a becsületbíróóság sem hívható össze.

Érdemes tisztázni, hogy mely – fegyelmi tárgyú – munkáltatói döntések esetében kezdeményezhető becsületbíróósági eljárás:

a) fegyelmi eljárás keretében a szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytés kiszabásakor: a szolgálati tevékenységgel összefüggésben elkövetett normaszegés, vagyis fegyelemsértés elkövetése esetén;

b) méltatlansági eljárás keretében a méltatlanság megállapításakor: szolgálaton kívül tanúsított olyan magatartás esetén, mely alkalmas arra, hogy a rendőri szervezet működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyeztesse.

A hivatásos állományú rendőrrel szemben fegyelmi eljárás kezdeményezhető:

– fegyelemsértés esetén: fegyelemsértést követ el, és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkesen megszegi;

– szabálysértés esetén: fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni a hivatásos állomány tagjának azt a szabálysértését (a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével), amelyet szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben követett el;<sup>38</sup>

– katonai vétség esetén: a büntetőeljárásról szóló törvényben<sup>39</sup> meghatározottak szerint (ügyészi döntés alapján) a katonai vétség fegyelmi jogkörbe történő utalásakor a magatartás (bűncselekmény) fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra.<sup>40</sup>

Fegyelmi eljárás esetében az érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

1. szolgálati viszony megszüntetése, fegyelmi fenytés kiszabása;
2. a fegyelmi fenytéssel szembeni panasz benyújtása;
3. a panasz elutasítása esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése;
4. bírósági eljárás a munkáltatói döntés kapcsán.<sup>41</sup>

A méltatlansági eljárás keretében a további hivatásos szolgálatra való méltatlanságot megalapozza, ha a hivatásos állomány tagja a szolgálaton kívül olyan magatartást tanúsít, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteti, és emiatt nem várható el, hogy a rendvédelmi szerv a szolgálati viszonyát fenntartsa.

Méltatlansági eljárás esetében érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

1. méltatlanná válás megállapítása, mely döntéssel szemben önálló jogorvoslat nincs;
2. a döntés alapján meghozott szolgálati viszonyt megszüntető állományparanccsal szemben panasz benyújtása;
3. a panasz elutasítása esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése;
4. bírósági eljárás a munkáltatói döntés kapcsán.<sup>42</sup>

Az eljárás szabályszerű kezdeményezése esetén a sérelmezett döntést hozó elöljáró köteles összehívni a Becsületbíróságot, amennyiben a kezdeményezés nem szabályszerű, e körülményről a sérelmezett döntést hozó elöljáró a kérelmezőt haladéktalanul írásban tájékoztatja.

38 A szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés esetén – döntően – pénzbírság fegyelmi fenytés kerül kiszabásra, az értékelt időszakban e norma-szegés kapcsán alkalmazott fegyelmi szankciók nem alapozták meg becsületbírósági eljárás kezdeményezését.

39 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

40 Amennyiben a katonai vétség fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra, akkor az ügy a fegyelmi eljárás szabályai szerint folyik, vagyis fegyelmi fenytés kerül kiszabásra. Ezen fegyelmi eljárás keretében kiszabott szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytés alkalmazásakor a döntéssel szembeni panaszt nem az elöljáró paranccsnok bírálja el, hanem az illetékes törvényszék katonai tanácsa, ezért a további eljárás elkülönül a munkáltatói intézkedések rendszerétől, melyre tekintettel becsületbírósági eljárás nem kezdeményezhető.

41 Ha a panaszt elutasították, és azt a Becsületbíróság is helybenhagyta, csak abban az esetben lehet munkaügyi bírósághoz fordulni.

42 Ha a panaszt elutasították, és azt a becsületbíróság is helybenhagyta, csak abban az esetben lehet (a fegyelmi eljárás szabályrendszerével megegyezően) munkaügyi bírósághoz fordulni.

Szintén Becsületbíróságot kell összehívni – de ez esetben már az országos parancsnok kezdeményezésére – az egészségkárosodási ellátásra való jogosultság megállapítására irányuló eljárásban a hivatásos állomány tagja közrehatásának kérdésében.

A Becsületbíróság elnöke és tagjai a tevékenységük időtartamára mentesülnek a más irányú szolgálati kötelezettségük teljesítése alól, valamint jogosultak az utazási és a szállásköltségeik megtérítésére.

A fegyelmi tárgyú döntések kapcsán összehívott Becsületbíróság három főből áll,<sup>43</sup> akik a kezdeményezővel azonos rendfokozati állománycsoportba kell hogy tartozzanak, további belső szakmai elvárás, hogy az elnök minden esetben (legalább) tiszt legyen. A Becsületbíróság elnökét – a Magyar Rendvédelmi Kar (MRK) Etikai Bizottságától bekért javaslat alapján – az MRK Elnöksége jelöli ki a hivatásos állománynak a rendvédelmi szervnél összeállított névjegyzéken szereplő tagjai közül. A Becsületbíróság további két tagját az MRK egyetértésével a Becsületbíróságot összehívó előljáró jelöli ki, a hivatásos állomány névjegyzéken szereplő, az eljárás alá vonttal legalább azonos rendfokozati állománycsoportba tartozó tagjai közül.

Az egészségkárosodási ellátásra való jogosultság megállapítására irányuló eljárásban a bíróság negyedik és ötödik tagként közreműködik a hivatásos szolgálatra vagy a szolgálati beosztás ellátására alkalmatlanságot megállapító bizottság munkájában részt vevő orvos, valamint a rendvédelmi szerv személyi állományának egy humánigazgatási feladatokat ellátó tagja.

A sérelmezett döntést hozó előljáró felterjeszti az országos parancsnokhoz a Becsületbíróság kijelölt elnökének és tagjainak nevét és szolgálati beosztását. A felterjesztés alapján az országos parancsnok az adott ügyre szóló eseti megbízólevelet ad ki.

Nem lehet tagja a Becsületbíróságnak az, aki az eljárás tárgyát képező alapügyben eljár, a döntéshozatalban részt vett, vagy szolgálati beosztása alapján részt fog venni, aki az érintettel szemben személyében elfogult, továbbá aki ellen fegyelmi eljárás folyik, vagy aki fenytés hatálya alatt áll.

Az állományilletékes parancsnok, az MRK Etikai Bizottságának elnöke, valamint az eljárást kezdeményező a tagok jelölésével szemben kifogással élhet. A kifogásolt tag helyett a jelölő új jelöltet ad vagy a jelölést fenntartja. Ez esetben a tag kizárásáról a Becsületbíróság többi tagja dönthet.

---

## 7. A Becsületbíróság alapvető jogköre, tevékenysége

A korábban leírtak alapján alaptézis, hogy a Becsületbíróság az elé tárt ügyben a megállapított tényállást nem bírálhatja felül, a megállapított tényállás alapján kizárólag arról hozhat döntést, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként alkalmazandó, vagy a szolgálati viszony megszüntetését a feltételek hiányában nem tartja indokoltnak, tehát a Becsületbíróság eljárásában kizárólag a hivatásos állomány

<sup>43</sup> Az egészségkárosodási eljárás kapcsán összehívott Becsületbíróság a névjegyzékből kiválasztott három tagon túlmenően további két fővel egészül ki: a közreműködő orvossal, valamint a humánigazgatási feladatokat ellátó szerv állományából kijelölt személlyel.

tagja szolgálati viszonyának fenntarthatóságáról dönt. Az ülése tárgyává tett ügyben eljáró személyeket, az érintettet és jogi képviselőjét, az érintett szolgálati előljáróját és állományilletékes parancsnokát meghallgathatja. Az ügy iratai és a meghallgatott személyek nyilatkozatai alapján az ügy egységének székhelyén folytatja le, ahol zárt ülésen, szavazattöbbséggel hozza meg döntését.

A bíróság tagjai azonos értékű szavazati joggal rendelkeznek. Az ügyintézési határidőbe nem számít bele az az időtartam, amikor annak elnöke vagy tagja betegsége, vagy a kijelölésének időpontjában előre nem látható egyéb ok folytán nem tudja ellátni a megbízatását. A Becsületbíróság elnökének vagy tagjának 15 napot meghaladó tartamú akadályoztatása esetén helyette az általános szabályok szerint új elnököt, illetve tagot kell kijelölni, amelynek időtartama nem számít bele az ügyintézési határidőbe.

Döntését a bizottság határozatba foglalja. A határozatnak tartalmaznia kell az eljárás alapjául szolgáló tényeket és körülményeket, az ügyben hozott döntését, a jogorvoslati lehetőségre való felhívást, valamint a döntés rövid indokolását. A határozatot a Becsületbíróság valamennyi tagja aláírja. A határozatot a kérelmezőnek és a képviselőjében eljáró személynek, valamint a sérelmezett döntést hozó előjárónak kell kézbesíteni.

A kérelmező és a képviselőjében eljáró személy a Becsületbíróság eljárása során keletkezett iratokba betekinthez, azokról feljegyzést készíthet, és jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában az iratokról – térítésmentesen – másolatot kérhet. Az eljárás során keletkező iratokat az alapeljárás ügyszámára kell iktatni, és az eljárás befejezését követően az alapügy irataihoz kell csatolni.

Az eljárás során a „becsületbírók” által elkészített és kiadott anyagoknak minden szempontból alakilag és tartalmilag is alkalmasnak kell lenniük egy esetleges munkaügyi eljárásban történő felhasználásra, így az komoly szakmai felelősséget ró az abban eljárókra.

A Becsületbíróság döntése ellen önálló jogorvoslatnak helye nincs, annak döntését az egészségkárosodási ellátásra jogosultság tárgyában hozott országos parancsnoki döntéssel szemben benyújtott szolgálati panaszban kifogásolhatja az érintett.

Szolgálati viszony megszüntetését eredményező munkáltatói intézkedések esetében a bírósághoz keresetet benyújtani a Becsületbíróság döntésének kézhezvételétől számított 30 napon belül lehet. A keresetet a rendvédelmi szerv szervezeti egysége ellen kell benyújtani.

---

## 8. A Becsületbíróság működésének értékelése

A Becsületbíróság jogintézményének – szakmai – előzmények nélkül került kialakításra, a névjegyzékre kerülő személyek kapcsán a normaháttér, a rendfokozati állománycsoportba tartozók számának maximalizálásán kívül egyéb követelményt nem határozott meg. Erre tekintettel problémaként mutatkozott, hogy a névjegyzéken szereplő személyek többsége semmilyen előzetes speciális/szakmai – jogi, fegyelmi, humánigazgatási, ügykezelési – ismerettel nem rendelkezett, illetve az érintettek ismeretei e területeken különböző szintűek voltak, mivel a szakmai „jártasság” nem volt

feltétel a kiválasztásuknál. Jelentős részük a becsületbírói tevékenység ellátásához szükséges szakmai átfogó, szervezett (alap)képzésben korábban nem részesült.

A névjegyzék 2016. januári összeállítását követően az azon szereplő tagok részére – még az első becsületbírói kezdeményezést megelőzően – országos, egynapos szakmai továbbképzés került megtartásra, a továbbképzések rendszere azóta is évenkénti rendszerességgel zajlik, melyet a névjegyzéken szereplő tagok cseréjének magas száma is indokol. A tagok képzése és önképzése mellett a területi szervek humánigazgatási szakterületei által megtartott oktatásoktól, valamint éves továbbképzésektől függetlenül az eseti kijelöléseknél az ORFK Fegyelmi Osztály minden esetben szakmai segítséget nyújt, szakirányítást gyakorol. Ezen körülmények összessége alapján kijelenthető, hogy a Becsületbírói eljárásokban közreműködő tagok szakmai felkészültsége a feladat ellátásához megfelelő, a bizottságok működésének jog- és szakszerűsége biztosított, azok országosan egységes jogértelmezési és jogalkalmazási elvek mentén működnek.

Fontos szakmai körülmény a fegyelmi tárgyú eljárások kapcsán kezdeményezett Becsületbírói eljárások esetében, hogy azok működése/eljárása nem független a fegyelmi eljárástól. Annak szerves részét képezi, mivel a megállapított tényállást már nem bírálhatják felül, „kizárólag” abban foglalhatnak állást, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként alkalmazható-e, illetve a szolgálati viszony megszüntetését feltételek hiányában nem tartják indokoltnak.

A Becsületbírói eljárások e feladatkörénél jelenik meg a rendőrség mint katonai jellegű szervezet – korábban részletezett – azon igénye, miszerint a közösség tagjai által elkövetett legsúlyosabb normaszegéseket maga a közösség, illetve annak tagjai (is) elbírálják/elbírálhassák. A tagként eljáró személyek a rendőrség állományába tartozásukkal – különös figyelemmel szolgálati beosztásaik sokszínűségére – megtestesítik ezen szervezeti-kulturális igényt, mivel a tagok döntéseiket nem kizárólag a fegyelmi-szakmai és eljárási elvek, szabályozók alapján hozzák meg. Az eseti jelleggel felállított becsületbírói eljárások során minden esetben a rendelkezésükre álló adatok független, pártatlan és tárgyilagos mérlegelését követően kell hogy meghozzák döntésüket, melyet megalapoz az az eljárási „eszköz” is, hogy a döntések zárt ülésen történjenek. Ennek keretében viszont nem hagyhatják figyelmen kívül a fegyelmi fenytés érvényesülésének, valamint a rendőri szervezet zavartalan működésének igényét sem, mivel személyükkel az egész szervezetet képviselik. Munkájukkal, eseti döntéseikkel az általuk képviselt nagy közösségnek, a rendőrségnek az elvárásait, értékrendjét érvényesítik, melynek ők is tagjai. E tevékenységük révén jelenítik meg azt a rendőrszervezeti igényt, melyet a korábbi időszakokban is a saját szervezetükön belüli becsület fogalmával azonosítottak a tagok és azonosítanak napjainkban is.

---

## **9. Összegzés**

Tanulmányunkban a rendőrség szervezetén belül, a Hszt. által létrehozott Becsületbírói eljárások kialakulásának történeti előzményeit, a fegyelemkezelés rendszerében betöltött helyét és szerepét, működését elemeztük.

Rávilágítottunk arra, hogy a régmúltra visszatekintő történelmi előzményekhez kapcsolható becsületbíróági eljárás célja az egyén hivatásos szolgálatra történő – elsősorban – etikai szempontú alkalmasságának megállapítása, mely mind emberileg, mind szakmailag rendkívüli felelősséggel jár az abban eljáró valamennyi résztvevőre nézve. Az eljárás során a „becsületbírók” önmagukon túl magát a munkáltatót, a rendőrség szervezetét, a nemzet és a társadalom értékítéletét képviselik, így döntésüknek emberileg és szakmailag is minden szempontból megalapozottnak, a szervezet valamennyi tagjára nézve iránymutatónak kell lennie. Továbbá nem lehet eltekinteni attól a tényről sem, hogy a becsületbírók – bár a szervezetük képviselőjében, jogszabályi felhatalmazás alapján döntenek – minden meghozott ítélete egy-egy kollégájukat érintően kerül meghozatalra, mely döntésük helyességét és következményeit, az érintett személlyel és a hétköznapok során, valamennyi kollégájukkal szemben is fel kell tudni vállalniuk. A Becsületbíróóságok működésének, tagjai tevékenységének szolgálati tapasztalatai egyértelműen mutatták meg annak szükségességét és indokoltságát, bizonyították a törvényalkotó szándékának helyességét és létrehozásának szervezeti létjogosultságát. A névjegyzékben szereplő bírók pedig a valamennyi rendfokozati állománycsoport tekintetében elvégzett tevékenységükkel kapcsolatos képzeletbeli erkölcsi léccet igen magasra helyezték az elmúlt évek során.

## Irodalomjegyzék

1. ANGYAL Pál: *A becsület védelméről szóló 1914: XLI. T.-Cikk = A magyar büntetőjog kézikönyve. 2.*, Atheneum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1927.
2. ARISZTOTELÉSZ: *Nikomakhoszi Etika*. Részletek, III. Könyv, Európa Kiadó, Budapest, 1997.
3. BABOS Antal (főszerk.): *Katonai Lexikon*, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985.
4. BODA Mihály: *Az alapvető katonai erények mibenléte és helyük a hosszú 19. századi magyar hadtudományos gondolkodásban*, Hadtudomány, 2018/2.
5. MICKEY R. DANSBY, JAMES B. STEWART, SCHUYLER C. WEBB (szerk.): *Managing Diversity in the Military*, Transaction Publishers, 2001.
6. FABINYI Gusztáv: *A katonai (honvéd) becsületügyi eljárásról és annak reformjáról*, Jogtudományi Közlöny, szerk. DÁRDAY Sándor, Franklin-Társulat, Budapest, 1891.
7. FEJES Erik: *Méltatlansági eljárás a fegyveres és rendvédelmi szervezetekben*, Budapest, 2011. <https://docplayer.hu/5304730-Meltatlansagi-eljaras-a-fegyveres-es-rendvedelmi-szervezetekben.html> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.)
8. HAUTZINGER Zoltán: *A katonai büntetőjog fogalma és forrásai*, Hadtudomány, 2008/e3.
9. HAUTZINGER Zoltán: *A katonai büntetőjog rendszertana*, AndAnn Kiadó, Pécs, 2010.
10. HAUTZINGER Zoltán: *Az erdélyi fejedelemség jogösszefoglaló és jogfejlesztő hatása a magyar katonai büntetőigazságszolgáltatás kodifikációjára = Az önálló katonai büntető kodifikáció tricentenáriuma*, szerk. BÖGÖLY Gyula, HAUTZINGER Zoltán, Kódex, Pécs, 2007.
11. HOMOKI-NAGY Mária: *Magyar jogtörténet, Büntetőjogtörténet II. A virágzó rendi monarchia bűncselekményi típusai*, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék, 2016.
12. HOMONNAI Sarolta, HUNYADI Zsolt: *A johannita lovagrend regulája* (forrásközlés), 1996.

13. HÓMAN Bálint: *Magyar Történet, A rendi állam közhatalmi szervezetének kiépítése*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1928. <http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0002/0002/0006-1a1.html> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.)
14. LIPPAI Zsolt, KARDOS Sándor: *A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében*, Belügyi Szemle, 2021/3. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.7> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.)
15. NÁNDORI Nikolettta Petra: *Gondolatok a rendőri hivatás erkölcsi normarendszeréről*, Rendvédelem, 2021/3.
16. ÓRY Gábor: *A magyar katonai igazságszolgáltatás szervezete és működése 1948-49-ben*. <http://epa.oszk.hu/00000/00018/00004/pdf/03ory.pdf> (letöltés ideje: 2023. 09. 28.)
17. TOLVAY Ferenc: *Mint folyt Magyarország dolga in annis proxime elapsis 1703, 1704 és 1705, azokról trt rövid rythmica história szakaszai című verses krónikájából*, Palócföld, 49. évf. Rákóczi-különszám. [https://epa.oszk.hu/cikkereso/?must\\_names\\_epacikk\\_text\\_stem=Tolvay+Ferenc&sort=year\\_ls&order=asc](https://epa.oszk.hu/cikkereso/?must_names_epacikk_text_stem=Tolvay+Ferenc&sort=year_ls&order=asc) (letöltés ideje: 2023. 09. 28.)
18. Nigel WARBURTON: *Bevezetés a filozófiába*, Kossuth Kiadó, Budapest, 2000.